

Yhdistyneiden Kansakuntien
kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön Unescon
sopimuksia ja suosituksia n:o 13

**YLEISSOPIMUS
SYRJINNÄN VASTUSTAMISEKSI
OPETUKSEN ALALLA**

Suomen Unesco-toimikunta
Helsinki 1986

Yhdistyneiden Kansakuntien
kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön Unescon
sopimuksia ja suosituksia n:o 13

Y L E I S S O P I M U S S Y R J I N N Ä N V A S T U S T A M I S E K S I
O P E T U K S E N A L A L L A

Hyväksytty Unescon yleiskokouksen 11. istunnossa Pariisissa 14.11.1960.

Suomen hallituksen ratifioima 18.10.1971.
Julkaistu Suomen asetuskokoelman sopimussarjassa n:o 59/71.

Suomen Unesco-toimikunta
Helsinki 1986

(Suomennos)

YLEISSOPIMUS

syrjinnän vastustamiseksi opetuksen alalla

Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön yleiskokous on ollessaan koolla yhdennessätoista istunnossaan Pariisissa 14 päivästä marraskuuta 15 päivään joulukuuta 1960,

muistuttaen, että ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus julkituo syrjimättömyyden periaatteen ja vaatii jokaiselle ihmiselle oikeutta saada opetusta,

pitäen syrjintää opetuksen alalla tuossa julistuksessa esitettyjen oikeuksien loukkauksena,

pitäen kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön tarkoituksena, sen perussäännön määräysten nojalla, aikaansaada yhteistyötä kansakuntien kesken päämääränä edistää yleismaailmallista kunnioitusta ihmisoikeuksia kohtaan ja yhtäläistä opetuksensaanti-mahdollisuutta kohtaan,

todeten, että Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö, vaikka se kunnioittaa kansallisten opetusjärjestelmien moninaisuutta, on kuitenkin velvollinen ei ainoastaan kieltämään kaikenmuotoisen syrjinnän opetuksen alalla vaan myös edistämään kaikille tasa-arvoisia mahdollisuuksia opetuksen saamiseen ja tasa-arvoista kohtelua opetuksessa,

tuntien ne ehdotukset, jotka koskevat syrjinnästä opetuksen alalla esitettyjä erilaisia näkökantoja ja jotka sisältyvät istunnon päiväjärjestyksen kohtaan 17.1.4,

päätettyään kymmenennessä istunnossaan, että tästä kysymyksestä on tehtävä kansainvälinen yleissopimus sekä suosituksia jäsenmaille,

on hyväksynyt tämän yleissopimuksen joulukuun neljäntenätoista päivänä 1960.

1 artikla

1. Tässä yleissopimuksessa sana "syrjintä" käsittää kaiken rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muihin näkemykseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, taloudelliseen asemaan tai syntyperään perustuvan erottelun, pois-sulkemisen, rajoittamisen tai etuoikeuden, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on tasa-arvoisen kohtelun mitätöiminen tai hienkentäminen opetuksen alalla ja erityisesti:

a. riistää joltakin ihmiseltä tai ihmisryhmältä mahdollisuus saada kaikenlaista opetusta;

b. rajoittaa jonkun ihmisen tai ihmisryhmän opetus ala-asteeseen;

c. perustaa tai ylläpitää eri opetusjärjestelmiä tai -laitoksia joillekin ihmisille tai ihmisryhmille, ottaen kuitenkin huomioon 2 artiklassa mainitut poikkeukset tai

d. saattaa joku ihminen tai ihmisryhmä olosuhteisiin, jotka eivät ole ihmisarvon mukaisia.

2. Tässä yleissopimuksessa sana "opetus" viittaa kaikenlaiseen ja kaikenlaiseen opetukseen ja sisältää mahdollisuuden saada opetusta, opetuksen asteen ja laadun sekä olosuhteet, joissa sitä annetaan.

2 artikla

Seuraavien olosuhteiden ei ole katsottava merkitsevän syrjintää tämän yleissopimuksen 1 artiklan tarkoittamassa mielessä, jos jossain valtiossa on sallittua:

a. eri opetusjärjestelmien tai -laitosten perustaminen tai ylläpitäminen eri sukupuolta oleville oppilaille, jos nämä järjestelmät tai laitokset tarjoavat yhtäläisen mahdollisuuden opetuksen saamiseen, hankkivat

opettajakunnan, jonka pätevyysperusteet ovat samat ja jonka koulutusedellytykset ja varusteet ovat laadultaan samanlaiset, ja suovat mahdollisuuden päästä samoille tai vastaaville oppikursseille.

b. oppilaiden vanhempien tai holhoojien toivomusten mukaista opetusta tarjoavien erillisten opetusjärjestelmien perustaminen tai ylläpitäminen uskonnollisista tai kielellisistä syistä, jos osallistuminen tällaisiin järjestelmiin tai tällaisten laitosten käyminen on valinnaista ja jos annettu opetus on asianomaisten viranomaisten hyväksyttävissä

olevien normien mukaista, erityisesti mitä tulee samantasoista opetusta koskeviin normeihin;

c. yksityisten oppilaitosten perustaminen tai ylläpitäminen, jos tällaisten laitosten tarkoituksena ei ole taata jonkin ryhmän pois-sulkemista, vaan hankkia uusia opetusmahdollisuuksia julkisten viranomaisten luomien mahdollisuuksien lisäksi ja jos annettu opetus on asianomaisten viranomaisten hyväksyttävissä olevien normien mukaista, erityisesti mitä tulee samantasoista opetusta koskeviin normeihin.

3 artikla

Poistaakseen ja estääkseen syrjinnän tämän yleissopimuksen tarkoittamassa muodossa sopimusvaltiot ryhtyvät toimenpiteisiin:

a. poistaakseen kaikki syrjintää opetuksen alalla sisältävät lain määräykset sekä hallinnolliset ohjeet ja lopettaakseen kaiken hallintomenettelyn, joka sisältää tällaista syrjintää;

b. taataakseen mikäli välttämätöntä lainsäädäntöteitse, että syrjintää ei tapahdu otettaessa oppilaita oppilaitoksiin;

c. kieltääkseen julkisia viranomaisia kohtelemasta kansalaisia eri tavoin, paitsi ansion ja tarpeen perusteella, kun on kyse koulumaksuista ja stipendien tai muunlaisen avun myöntämisestä oppilaille sekä välttämättömien lupien ja helpotuksien myöntämisestä opintojen harjoittamiseen ulkomailta;

d. kieltääkseen, julkisten viranomaisten myöntäessä mitä tahansa avustuksia, kaikki rajoitukset ja etuoikeudet, jotka perustuvat ainoastaan siihen, että oppilaat kuuluvat johonkin tiettyyn ryhmään;

e. antaakseen vieraan maan kansalaisille, jotka asuvat niiden alueella, saman mahdollisuuden opetuksen saamiseen kuin omille kansalaisilleen.

4 artikla

Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot ryhtyvät edelleen toimenpiteisiin muotoillaakseen, kehittääkseen ja soveltaakseen kansallista politiikkaa, joka olosuhteisiin ja kansalliseen käytäntöön sopivin keinoin pyrkii edistämään yhtäläisiä mahdollisuuksia ja samanlaista kohtelua opetukseen liittyvissä kysymyksissä ja erityisesti:

a. tehdäkseen alkeisopetuksen ilmaiseksi ja pakolliseksi; tehdäkseen toisen asteen opetuksen sen eri muodoissa yleisesti kaikille saavutettavaksi; tehdäkseen korkeamman opetuksen saamisen kaikille yhtäläisesti mahdolliseksi henkilökohtaisen kyvykkyyden perusteella; varmistuakseen siitä, että kaikki noudattavat lain määräämää koulunkäyntivelvollisuutta;

b. taataakseen, että opetusnormit ovat yhtäläiset kaikissa julkisissa samantasoissa opetuslaitoksissa ja että edellytykset annetun opetuksen laatuun nähden ovat yhtäläiset;

c. kannustaakseen ja tehostaakseen sopivin keinoin niiden henkilöiden opetusta, jotka eivät ole saaneet alkeisopetusta tai jotka eivät ole päättäneet koko alkeisopetuksen kurssia, ja heidän jatko-opintojaan henkilökohtaisen kyvykkyyden perusteella;

d. järjestääkseen koulutuksen opettajan virkaan ilman syrjintää.

5 artikla

1. Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot ovat sopineet siitä, että

a. opetuksella on pyrittävä täydellisesti kehittämään ihmisen persoonallisuutta ja vahvistamaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista; sen tulee edistää ymmärtämystä, suvaitsevaisuutta ja ystävyyttä kaikkien kansojen, rodullisten ja uskonnollisten ryhmien kesken sekä edistää Yhdistyneiden Kansakuntien toimintaa rauhan ylläpitämiseksi;

b. on tärkeää kunnioittaa vanhempien tai holhoojien vapautta ensinnäkin valita lapsilleen muitakin kuin julkisten viranomaisten ylläpitämiä laitoksia edellyttäen, että ne ovat asianomaisten viranomaisten hyväksyttävissä olevien vähimmäisopetusnormien mukaisia, ja toiseksi taata tavalla, joka on yhdenmukainen valtiossa sen lainsäädäntöä sovellettaessa noudatettavien menettelytapojen kanssa, että lasten uskonnollinen ja moraalinen opetus on heidän omien vakaumustensa mukaista; ketään ihmistä tai mitään ihmisryhmää ei pidä pakottaa saamaan omien vakaumustensa vastaista uskonnollista opetusta;

c. on tärkeää tunnustaa kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien oikeus huolehtia omasta opetustoiminnastaan mukaan lukien koulujen ylläpitämisen ja, riippuen kunkin valtion harjoittamasta koulupolitiikasta, heidän oman kielensä käyttämisen ja opettamisen edellyttäen kuitenkin:

i) ettei tätä oikeutta käytetä tavalla, joka estää näihin vähemmistöihin kuuluvia ymmärtämästä koko yhteisön kulttuuria ja kieltä sekä osallistumasta sen toimintoihin tai joka vahingoittaa kansallista suvereniteettia

ii) ettei opetuksen taso ole yleistä, asianomaisten viranomaisten vahvistamaa tai hyväksymää tasoa alhaisempi; ja

iii) että sellaisen koulun käyminen on valinnaista.

2. Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin taatakseen tämän artiklan 1 kohdassa julkituotujen periaatteiden noudattamisen.

6 artikla

Soveltaessaan tätä yleissopimusta sopimusvaltiot sitoutuvat kiinnittämään mitä suurimman huomion kaikkiin suosituksiin, joita Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestön yleiskokous tämän jälkeen hyväksyy määrittäessään toimia, joihin on ryhdyttävä vastustettaessa syrjinnän eri muotoja opetuksen alalla ja pyrittäessä takaamaan yhtäläiset mahdollisuudet ja tasarvoisen kohtelu opetuksessa.

7 artikla

Tämän yleissopimuksen sopimusvaltioiden tulee kausittaisissa raporteissaan, jotka annetaan Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestön yleiskokoukselle sen määräämänä aikana ja määräämällä tavalla, antaa tietoja niistä lainsäädännöllisistä ja hallinnollisista määräyksistä, jotka ne ovat hyväksyneet, ja muusta toiminnasta, johon ne ovat ryhtyneet tämän yleissopimuksen soveltamiseksi mukaanlukien toimenpiteet, joihin on ryhdytty sellaisen kansallisen politiikan muotoilemiseksi ja kehittämiseksi kuin on määritelty 4 artiklassa, sekä saavutetuista tuloksista ja tämän politiikan noudattamisessa kohdatuista esteistä.

8 artikla

Jokainen kahden tai useamman tämän yleissopimuksen sopimusvaltion välillä syntynyt tämän yleissopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskeva erimielisyys, jota ei ole ratkaistu neuvotteluteitse, on alistettava Kansainvälisen Tuomioistuimen ratkaistavaksi, mikäli erimielisyyden osapuolina olevat sitä pyytävät ja jos muut keinot erimielisyyksien ratkaisemiseksi eivät ole onnistuneet.

9 artikla

Tätä yleissopimusta koskevat varaukset eivät ole sallittuja.

10 artikla

Tämä yleissopimus ei vaikuta heikentävästi niihin oikeuksiin, joita yksilöillä ja ryhmillä saattaa olla kahden tai useamman valtion välillä solmittujen sopimusten nojalla, mikäli tällaiset oikeudet eivät ole tämän yleissopimuksen kirjaimen tai hengen vastaisia.

11 artikla

Tämä yleissopimus on laadittu englannin, espanjan, ranskan ja venäjän kielillä, jotka neljä tekstiä ovat yhtä todistusvoimaisia.

12 artikla

1. Tämä yleissopimus on Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön jäsenvaltioiden ratifioitava tai hyväksyttävä niiden perustuslain mukaisessa järjestyksessä.

2. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat on talletettava Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön pääjohtajan huostaan.

13 artikla

1. Kaikki ne Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestöön kuulumat valtiot, joille järjestön toimeenpaneva neuvosto esittää liittymiskutsun, voivat liittyä tähän yleissopimukseen.

2. Tähän yleissopimukseen liittyminen tapahtuu tallettamalla liittymiskirja Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön pääjohtajan huostaan.

14 artikla

Tämä yleissopimus tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä lukien, jolloin kolmas ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu, mutta vain niiden valtioiden osalta, jotka ovat tallettaneet asianomaisen ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa sinä päivänä tai aikaisemmin. Kunkin muun valtion osalta se tulee voimaan kolme kuukautta sen jälkeen, kun kyseinen valtio on tallettanut ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

15 artikla

Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot tunnustavat, että tätä yleissopimusta ei sovelleta ainoastaan emämaan alueella vaan myös itsehallintoa vailla olevilla, huoltohallinto-, siirtomaa- ja muilla alueilla, joiden kansainvälisistä suhteista ne vastaavat. Ne sitoutuvat tarvittaessa neuvottelemaan näiden alueiden hallitusten tai muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa sopimusta ratifioitaessa, sitä hyväksyttäessä tai siihen liittyttäessä tai aikaisemmin taatakseen yleissopimuksen soveltamisen näillä alueilla, sekä ilmoittamaan Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön pääjohtajalle alueista, joilla sopimusta sovelletaan. Ilmoitus tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua sen vastaanottopäivästä.

16 artikla

1. Jokainen tämän yleissopimuksen sopimusvaltio voi irtisanoutua tästä yleissopimuksesta omalta osaltaan tai minkä hyvänsä alueen osalta, jonka kansainvälisistä suhteista se vastaa.

2. Irtisanoutumisesta on ilmoitettava kirjallisesti asiakirjalla, joka talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön pääjohtajan huostaan.

3. Irtisanoutuminen tulee voimaan kahdentoista kuukauden kuluttua irtisanomiskirjan vastaanottamisesta lukien.

17 artikla

Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön pääjohtaja ilmoit-

taa järjestön jäsenvaltioille sekä niille 13 artiklassa mainituille valtioille, jotka eivät ole sen jäseniä, samoin kuin myös Yhdistyneille Kansakunnille kaikkien 12 ja 13 artiklassa mainittujen ratifioimis-, hyväksymis- ja liittymiskirjojen tallettamisista ja 15 ja 16 artiklassa mainituista ilmoituksista ja irtisanoutumisista.

18 artikla

1. Tämän yleissopimuksen voi Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön yleiskokous tarkistaa. Tällainen tarkistus sitoo kuitenkin vain niitä valtioita, jotka tulevat tarkistetun yleissopimuksen osapuoliksi.

2. Mikäli yleiskokous hyväksyisi uuden yleissopimuksen, jossa tämä yleissopimus kokonaisuudessaan tai osaksi tarkistetaan, ja jollei uudessa yleissopimuksessa toisin määrätä, tämä yleissopimus lakkaa olemasta avoimena ratifioimisesta, hyväksymisestä tai liittymisestä varten siitä päivästä lukien, jolloin uusi tarkistettu yleissopimus tulee voimaan.

19 artikla

Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaisesti on tämä yleissopimus rekisteröitävä Yhdistyneiden Kansakuntien sihteeristössä Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede ja kulttuurijärjestön pääjohtajan pyynnöstä.

Tehty Pariisissa tänä viidentenätoista päivänä joulukuuta 1960 kahtena alkuperäiskappaleena, jotka yhdenentoista istunnon yleiskokouksen puheenjohtaja ja Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön pääjohtaja ovat allekirjoittaneet ja jotka on talletettava Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön arkistoon ja joista virallisesti oikeiksi todistetut jäljennökset toimitetaan kaikille 12 ja 13 artiklassa mainituille valtioille sekä Yhdistyneille Kansakunnille.

Edelläoleva on Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön Pariisissa pidetyn ja 15 päivänä joulukuuta

1960 päättyneen yleiskokouksen yhdenentoista istunnon hyväksymän yleissopimuksen alkuperäisteksti.

Tämän vakuudeksi olemme allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen 15 päivänä joulukuuta 1960.

(Allekirjoitukset)